

מדריך לאחזקה וטיפול

בסוסים, פונים וחמורים בישראל

המדריך מתבסס על העקרונות של עמותת הגג העולמית להגנת הסוס
באנגליה:

ILPH- International League for the Protection of Horses

הופק ע"י העמותה להגנת הסוס

בישראל ע.ר.

יולי 2005

המלצות לאחזקה וטיפול בסוסים, פונים וחמורים בישראל

הקדמה

בכל מקום בו יאמר במדריך "סוס" ו/או "סוסים" הכוונה בהכרח גם לפונים וחמורים.

העמותה להגנת הסוס בישראל ע.ר. (להלן "העמותה") נוסדה בשנת 1964 וחרטה על דגלה לפעול על מנת למנוע התעללות ופגיעה בסוסים ולדאוג לרווחתם.

המדריך שלהלן נועד לקבוע סטנדרטים בסיסיים לפיהם יש לנהוג ולטפל בסוסים, והעמותה רואה בו "קו אדום" ממנו אין לסטות בכל הנוגע לטיפול ואחזקה בסוסים.

המדריך תורגם, נכתב ונערך ע"י ד"ר דן כרמלי - וטרינר העמותה ובעל נסיון רב בטיפול בסוסים, בשיתוף עם היועצים המשפטיים של העמותה עו"ד אוריאל גניהר ועו"ד אריאל אלסנר.

מטרתו של המדריך היא להופכו לנוהל עבודה מחייב, לטיפול ואחזקה של סוסים, אצל כל הוטרינרים המחזיים, הרשותיים והפרטיים במדינת ישראל, אשר יוכלו לעשות בו שימוש יום יומי, ולאכוף האמור בו בשטח אצל בעלי סוסים והמחזיקים בהם.

המדריך נכתב על מנת לתת מענה למציאות היומיומית, לפיה קיים צורך ממשי ודחוף לקבוע נוהלי עבודה ברורים וחד משמעיים לטיפול בסוסים, אשר לא היו קיימים עד היום, ומתוך כוונה והצהרה של העמותה כי על הוטרינריים המחזיים והרשותיים להתייחס, ולטפל בסוסים בדיוק וללא כל הבדל מכלבים וחתולים, אשר הטיפול בהם מוכר ונפוץ, הרבה יותר מאשר בסוסים.

העמותה מבקשת לראות במדריך פרק משלים ונפוץ להוראות חוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים), התשנ"ד-1984 ותקנותיו ובכלל.

המסגרת החוקית

על כל בעל סוסים ו/או המחזיק בסוסים לציית ולמלא באופן צייתי אחר כל סעיפי חוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים), התשנ"ד - 1984 ותקנותיו ובכלל.

במידה ובאיזור מגוריו של בעל סוסים ו/או המחזיק בסוסים ו/או במקום בו מוחזק הסוסים נקבעו ו/או חלים חוקי עזר שהותקנו ע"י הרשות המקומית לענין בע"ח בכלל ו/או לסוסים בפרט, על בעל הסוסים ו/או המחזיק בסוסים לציית ולמלא אחר חוקי עזר אלה.

על בעל סוסים ו/או המחזיק בסוסים לציית ולמלא אחר כל הוראותיו של הוטרינר המחזי והרשותי שימסרו לו.

יש לזכור ולהפנים כי כל בעל סוסים ו/או המחזיק בסוסים צפוי לסנקציה פלילית (לדבות מאסר עד 3 שנים) במידה וימצא שעבר על הוראות חוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים) התשנ"ד - 1984.

הטיפול בסוס

חשוב שבעל הסוס ידאג לבריאות ורווחת החיה שבבעלותו.
לבעל סוס או המחזיק בסוס קיימת אחריות אתית וחוקית לטפל ולדאוג לו בתחום הפיסי והנפשי כפי שיפורט להלן.

1. בעל סוס חייב להיות ער לצרכי הסוס ומסוגל לשמור עליו בכל תנאי.
2. אדם העובד עם סוס צריך להבין ולקבל את האחריות לטיפול בחיה ולרווחתה.
בעל עסק הסוסים מחוייב למצוא את העובדים המתאימים ולאמן אותם לגבי הטיפול הנכון בחיה.
3. כל מטפל בסוסים חייב להכיר ולזהות סימנים מוקדמים של מצוקה, בריאות לקויה, לדעת עזרה ראשונה לסוסים ולדעת איך מזהיקים את הוטרינר אם הסיוע הראשוני אינו מספק.
4. הטיפול בסוס והממשק בחווה מחייב התחשבות בהתנהלות הטבעית של הסוס כגון הצורך שלו במרעה, בפעילות פיזית ובחברת סוסים אחרים.

אוכל ומים

1. כל סוס צריך גישה חופשית למים נקיים לשתייה בכל זמן נתון, חוץ מבזמן הובלה או אימון. אם הסוס במקום שאין בו גישה למים יש להשקותו לפחות פעמיים ביום, בימים חמים אף יותר.
2. סוס שותה בין 20-70 ליטר ביום, תלוי במזג האוויר, משקל גוף, גיל, רמת פעילות ובריאות.
3. כל סוס צריך לקבל כל יום מנת אוכל המתאימה לצרכיו עפ"י משקל הגוף, גיל ופעילות.
4. סוסים אוכלים לאט, ולכן מומלצת שהייה במרעה במהלך רוב שעות היום כשאינם בפעילות. גם אם אין מרעה, טוב שיסתובבו בשטח יותר גדול מהתא באורווה.

מעקב

1. סוסים באורוה או חצר זקוקים למעקב פעמיים ביום לראות שהכל אצלם בסדר.
2. סוסים במרעה צריכים מעקב לפחות פעם ביום – בודקים מצב רגליים, גוף, פציעות, מצב כללי ושהמים והאוכל נגישים.
3. סוסה בהריון זקוקה למעקב לפחות פעמיים ביום, ככל שמתקרבים למועד ההמלטה המעקב צריך להיות בתדירות גדולה יותר.
4. סוסים קשורים צריכים בדיקה לפחות פעמיים ביום.
5. סוסים פראיים בטבע צריכים להבדק פעם בשבוע לפחות לראות שלא נפצעו או חלו.

הפניית מקרה חרום לוטרינר

אם התעורר מצב חרום בו מופיעים אחד או יותר מהסימנים הבאים יש להיוועץ ברופא וטרינר מידית:

1. כאב בטן חריף – קוליק.
2. פציעה עמוקה או דימום רב, חשש לשבר או נזק לעין.
3. סימני מאמץ מוגבר שלא עוברים תוך חצי שעה, או סוסה לפני המלטה שמראה סימנים של התנשפות והזעה.
4. סוס שלא יכול לקום ממרבצו.
5. סוס שלא יכול או רוצה לזוז כלל.
6. שלשול אקוטי.
7. זיעה מתמשכת וחום.
8. חוסר שקט קיצוני וחוסר תאבון.
9. סימני כאב או פגיעה.
10. קשיי נשימה.

מומלץ להתייעץ עם וטרינר בתוך 48 שעות כאשר:

1. סוס צולע ולא מגיב לעזרה ראשונה רגילה.
2. כל סוג פציעה שהסוס אינו מחלים כמצופה.
3. סימנים לזיהום, נזלת, חום, שיעול, בלוטות נפוחות.
4. סימני התקררות.
5. איבוד תאבון מתמשך.
6. ירידה מתמשכת במשקל.
7. הפרעות וגירוי עור שאינן מתרפאות.

קביעת המצב הגופני של הסוס

1. מצב גופני של הסוס צריך להיות בין הדרגות 3-7 בסקלה של מ-1 (רזה מאוד) ל-9 (שמן מאוד).
2. סוס שנמצא בדרגה נמוכה מ-3 ואינו בטיפול וטרינר – הדבר חמור מאוד, סוס זה אינו אמור להיות בפעילות ויש להכין לו תוכנית העלאה במשקל עד שיגיע למינימום של דרגה 3.
3. אסור שסוס יגיע לדרגה 9 (שמן מאוד).
4. לקביעת הדרגה רצוי גם לגעת בסוס ולא רק להתבונן, חוסר ברקמת שריר חמורה יותר מחוסר ברקמת שומן.
5. המלצות עפ"י הפעילות:
  - סוס סיבולת- דרגה 3
  - סוס מרוץ-דרגה 4
  - סוס קפיצות וסוסה בהריון-דרגה 5
  - סוס דרסגי, סוס הרבעה, סוסה בהריון של 3 חודשים אחרונים וסוסה מניקה- דרגה 6
  - סוס טיולים-דרגות 5-7

טבלה לקביעת דרגת המצב הגופני של הסוס

1. מאוד כחוש - אין רקמת שומן. עצמות מאוד בולטות. שרירים שקועים בעיקר מעל העצמות. חוליות חוט השדרה בולטות. עצמות נראות ברור בצואר ובבסיס הזנב.
2. כחוש - מעט שומן בבסיס חוליות חוט השדרה. שרירים שקועים. עצמות האגן והצלעות בולטות. עצמות הצואר מעט בולטות. חוליות בסיס הזנב נראות.
3. רזה - חוליות חוט שדרה חלק עליון נראות, החלק הצדדי בחוליות מכוסה שומן עד אמצע החלק העליון. בסיס הזנב נראה אך החוליות לא נראות לחוד. הצלעות נראות. צואר דק אך עצמות לא נראות.
4. מעט רזה - בבסיס הזנב ניתן לחוש במעט שומן. צלעות מעט נראות. בין החוליות נראה קמור. מעט שומן בצואר.
5. בוגזי - צלעות מורגשות בקלות במגע אך לא נראות. בסיס הזנב עם שומן ספוגי מורגש במגע. צואר מתחבר בזרימה עם הכתפיים.
6. מעט שמנמן - ניתן לחוש במעט שומן בצואר, בגבנון, בכתף ועל הצלעות, הגב מעוגל, ניתן לחוש הצלעות.

7. שמנמן – תעלה נראת לאורך הגב. צלעות מכוסות היטב אך ניתן לחוש במגע בכל צלע. שומן רך בבסיס הזנב ובצואר ובעכוז.
8. שמן – תעלה ברורה לאורך הגב והעכוז. לא ניתן לחוש בצלעות. בסיס הזנב עבה עם שומן. שומן משמעותי בצואר, בכתפיים ובחלקים הפנימיים של הירכיים.
9. מאוד שמן – שומן בולט בבסיס הזנב, צואר, כתפיים, חזה ובריכיים. שקע עמוק לאורך הגב והעכוז. שומן ספוגי על הצלעות. את עצמות האגן לא ניתן לחוש.

בריאות הסוס

צליעות

צליעה בדרך כלל הינה סימן לכאב ואם אינה מטופלת מיד הסוס עלול לסבול סבל מיותר והבעיה יכולה להפוך מאוחר יותר לנוק בלתי הפיך לכן מומלץ להתייעץ עם הוטרינר בכל צליעה ולא יאוחר מ-48 שעות לאחר הופעתה.

טיפול בטלפיים

1. כדי לשמור על בריאות הסוס ורגליו יש לטלף/לפרזל הסוס בתדירות התלויה בסוג הפעילות בה הוא עוסק, גילו, עונת השנה, סוג הקרקע ואיכות ומבנה טלף הסוס.
2. עבודת הטילוף צריכה להתבצע ע"י מפרזל מקצועי כל 4-8 שבועות.

שיניים

1. חובה לבדוק את שיני הסוס לפחות פעם בשנה.
2. טיפולי שיניים הכוללים בדיקה ושיוף יכולים להתבצע גם ע"י גורמים שאינם רופאים וטרינריים.
3. אסור למי שאיננו רופא וטרינר מוסמך לבצע את הפעולות הבאות:
  - עקירת שיניים.
  - שימוש במספריים או כלים אחרים של רופא שיניים.

פרזיטים

יש לטפל בקביעות בפרזיטים הפנימיים (תולעים) כל 2-6 חודשים עפ"י הצורך ובפרזיטים החיצוניים עפ"י הצורך.

חיסונים

מחלות סוסים שיש להם חיסון בישראל ורצוי לחסנם אחת לשנה או עפ"י המלצת השרותים הוטרינריים: טטנוס, כלבת ושפעת.

בכל מחלה לא מוכרת או סוס שלא מחלים בזמן סביר יש לדווח לוטרינר המטפל וזה ישקול לדווח לוטרינר המחוזי.

המתת חסד

1. לעיתים הכרחי להמית המתת חסד סוס הנמצא במוצב סבל, זיקנה, פגיעה קשה וכו'.
2. חייבים להתייעץ עם הוטרינר לגבי העיתוי והדרך הרצויים כדי להפחית סבל מיותר.
3. השיטות המותרות להמית סוס – המתת חסד:
  - יריה בראש
  - זריקת מוות
 בכל מקרה המתת חסד וניתבצע באחריותו ובהחלטתו הבלעדית של רופא וטרינר.
4. גוויות סוסים יש לפנות למרכז הפסדים הארצי ע"י קבלן פסדים.
5. בהעדר הבעלים, וטרינר רשותי יכול להחליט לבצע המתת חסד לסוס.

טיפול רפואי

1. אדם לא יכול לעבוד כרופא וטרינר ללא תעודת הסמכה של השרותים הוטרינריים.
2. ישנם טיפולים רלוונטיים לחיות חווה אשר אדם ללא תעודת רופא וטרינר יכול לבצע:
  - א. טיפול שולי הניתן ע"י בעל הסוס, בעל החווה או עובד החווה.
  - ב. במקרה חירום או סכנת חיים או סבל מצד החיה.
3. סירוס סוס יעשה אך ורק ע"י רופא וטרינר.
4. טיפול פיזיותרפי יעשה אך ורק ע"י פיזיותרפיסט מוסמך או ע"י אדם מעל גיל 18

- בהוראת הפיזיותרפיסט.
 5. טיפולים ברפואה אלטרנטיבית יעשו ע"י בעלי מקצוע מוסמכים לכך רצוי עם התמחות בסוסים. במקרים של סכנת חיים יש לערב רופא וטרינר מוסמך.

ניהול אורווה

כללי

1. כל המבנים ואזורי החווה צריכים להיות נקיים מחוטי תיל, חבלים וחומרים העלולים להזיק לסוסים.
2. לכל החיות צריך להיות מקום נוח ומחסה מתנאי מזג אוויר קיצוניים עפ"י צרכיה של החיה.
3. סוסים שנולדו באורווה יותר רגישים מסוסים אשר נולדו במרעה – הם לא רגילים לגשם קור ורוח באותה המידה. חמורים אינם רגישים לקור אך סובלים מגשם. חיות צעירות וזקנות רגישות יותר למזג האוויר ודורשות השגחה רבה יותר.
4. יש לספק מחסה ממזג האוויר לחיות שאינן מוחזקות באורווה.
5. אין להחזיק הסוסים בתנאים של צפיפות יתר.
6. יש לוודא שהסוסים רגועים ולא במצב של סטרס.
7. במידה וסוס עומד בתא יש לוודא שהוא יכול לשכב בנוחות רצוי שהמקום יהיה יבש ושהוא לא עומד על ריצפה קשה באופן קבוע.
8. רצוי לדאוג שהסוס יצא ויהיה בתנועה לפחות פעם ביום ולו למספר דקות. לסוס תמיד עדיף להיות במקום פתוח ובחברת סוסים או לפחות בעל חיים נוסף אחר.

מחסה

1. מחסה יעיל יגן מפני קור, רוח, גשם ויספק צל לחודשי הקיץ.
2. ניתן לספק מחסה מהחומרים הבאים: עצים, שיחים, קירות, גגות וכו'.
3. יש להוריד ולאורר קובנים מגב הסוסים על בסיס יומי ולוודא שאינם פוצעים או מזיקים לסוס.
4. מחסור במזון ומחסה יכול לגרום לסטרס, ירידה במשקל ופגיעה במערכת החיסונית.

שיטות

שיטות לזיהוי הסוס הן: תעודת פספורט, תעודת יוחסין, שבב אלקטרוני וסימון עיני כווית קור או חום.

טיפול

1. יש לטפל בסוס בשקט, בסבלנות ובעדינות כדי למנוע פציעה, כאב או לחץ.
2. יש לטפל ולאחסן את ציוד הרכיבה בצורה הולמת.
3. יש לוודא כי ראשיות, אוכפים וציוד נלווה ניתנים להורדה מהירה מהסוס במקרה חירום.
4. סוסים הגדלים במרעה ללא מגע אדם זקוקים לאזור טיפול המאפשר מגע מינימלי (טילוף, וטרינר וכ"ו) כדי למנוע סכנה לסוס ולאדם.
5. יש להימנע משימוש בטשטוש או הרגעה אלא במקרה הצורך.
6. יש לוודא כי הציוד מונח על הסוס ללא גרימת כאב או חוסר נוחות בהתייחסות לתנועותיו, מזג רוחו ויכולותיו הפיסיות.

גידור

1. יש לגדר חצרות וכרי מרעה למניעת יציאת הסוסים.
2. יש לתחזק הגדרות והשערים כדי למנוע הגעת הסוסים לכביש.
3. יש להשתמש כמה שפחות בגדר תיל, בעיקר עם סוסים שלא מורגלים לכך.
4. יש להכיר לסוס את המרעה והגדרות באור יום כדי להמנע מפציעות מיותרות.
5. יש לתחזק גדרות חשמליות לפי הוראות היצרן ולוודא כי למקור הכוח יש הארקה למניעת קצרים.

גילוח

1. גילוח יעשה עי"י אדם מיומן בלבד. במקרה של פציעת עור הסוס, יש לספק לו טיפול מיידי.
2. יש לנקות ולחטא הציוד כדי למנוע הפצת מחלות.
3. לאחר הגילוח, יש לאחסן הסוס באורווה ולהגן עליו ממזג אוויר קר עי"י קובן.

הרבעה והריון

1. יש לקחת בחשבון מספר גורמנים בהרבעת סוסים, כגון: גיל, בריאות, הריונות קודמים ופוטנציאל גנטי.
2. יש לוודא את בריאות שני הסוסים בזמן ההרבעה ולאפשר טיפול בטוח בסוסים, דבר

- זה כולל רצפה רכה, תקרה גבוהה וסביבה בטוחה.
3. רק וטרינר יכול לבצע הזרעה מלאכותית.
  4. יש לדאוג שסוס ההרבעה והסוסה לפני ההרבעה יקבלו תזונה מאוזנת ואימון גופני.
  5. סוסה מעוברת זקוקה לאימון גופני יומי שלא יעלה על האימון הרגיל.
  6. יש לבדוק את הסוסה מספר פעמים בתקופת הריונה ע"י וטרינר.
  7. יש לספק מחסה ראוי ונקי בזמן ההמלטה ובן אדם אחד שיבוא עם הסוסה במגע למניעת לחץ מיותר.
  8. על עובדי החווה להכיר סימני מצוקה של סוסה בהמלטה ושל הרך הנולד ועליהם לספק עזרה מיידיה במידת הצורך.
  9. יש להכין מראש בקבוק עם פיטמה במידה ויש בעיות עם חלב האם. על הסייח לאכול כ- 250 מ"ל לשעה ב- 12 השעות הראשונות לחייו.
  10. סייח יתום זקוק לטיפול מיוחד: במידה וניתן, להעביר אותו לסוסה מאמצת. אם אין בנמצא, יש לתת לו תשומת לב רבה ולדאוג להאכילו בתחליף חלב בקביעות.
  - סייח יתום או כאשר לאימו אין חלב יקבל ביממה הראשונה לחייו קולוסטרום. בכל מקרה יש להיוועץ ברופא וטרינר.
  11. סייחים ואמהות הנמצאים באורווה סגורה זקוקים לאימון יומי ולאיזור מרופד וחם ללילה.
  12. שבועיים לאחר ההמלטה, יש להוסיף לסייח אוכל לסייחים וחציר משובח.
  13. לאחר 60 ימים, חלב הסוסה אינו מספק את צרכיו של הסייח. יש לוודא כי יש מקור מים זמין כל הזמן.
  14. יש לגמול סייחים מגיל 4 עד 6 חודשים, בהתאם לבריאותם ומצבם הגופני של הסוסה והסייח ולמנוע לחץ מיותר מצדם.
  15. אין לגמול סייח בגיל הצעיר מ- 4 חודשים אלא אם יש סיבה רפואית המצדיקה זאת.

קשירת רגליים קדמיות

קשירת הרגליים הקדמיות היא פתרון זמני בלבד וייעשה בתא כדי לאלף סוס או במרעה בהעדר תנאים אחרים. קשירה זו יכולה לפגוע בסוס ולמנוע ממנו להגיע למקור מים, אוכל, צל או בריחה מטורפים.

אורוותכללי

1. יש לעצב את האורווה כך שתתאים לצורכי הסוס ולמוג האוויר.
2. יש לדאוג כי בכל תא יש אזור נקי ויבש כך שהסוס יוכל לשכב או לעמוד ולהסתובב בנוחות כל היום.
3. יש לוודא כי האורוות גבוהות מספיק כך שלסוס יכולה להיות תנועה מלאה של ראש וצואר מבלי להתקע בשום דבר.
4. הרצפה צריכה להיות בנויה בצורה אשר תספק ניקוז טוב, נוחות ולא לגרום לפציעות.
5. אורווה צריכה להיות בנויה בצורה המאפשרת ניקיון יסודי וחיטוי מדי פעם.

אינורור

1. על האורוות להיות מאווררות בצורה המאפשרת זרימת אוויר למניעת חום ולחות גבוהה ולצמצום רמת האבק היכול להזיק למערכת הנשימה של אנשים וסוסים כאחד.
2. אורוות בעלות מערכת מיזוג אוויר צריכות פתחי אוורור כגון חלונות / דלתות בשביל תחלופת אוויר תמידית.
3. אסור שתנועת האוויר תגרום חוסר נוחות כלשהי לסוסים.

תאורה

1. על האורוות להיות מוארות בצורה מספקת המאפשרת לראות את כל הסוסים.
2. על כל גופי התאורה להיות מסורגים / מוחזקים כראוי כדי לוודא כי הסוסים לא יגעו בחוטי חשמל חיים.
3. יש להשתמש בתאורה טבעית ככל האפשר בבניית האורווה.

שריפות ומקרי חירום

1. יש לתאם תוכנית פעולה במקרה חירום כמו שריפה, שיטפון וכ"י עם כל עובדי האורווה.
2. בבניית אורווה יש לוודא כי ניתן להוציא את החיות במהירות ולהתקין אזעקת שריפה אשר ניתן להגיב עליה בכל שעות היום והלילה.

שיטוט

1. אסור להניח לסוסים לשיטוט על כבישים / דרכים / אזורי מגורים.
2. על בעל הסוס לעשות כל שביכולתו למנוע שיטוט ואו בריחה של הסוס משטחו לשטחו של אחר וזאת על מנת להמנע מנזקים לזולת ואו מפגיעות בסוס עצמו.

נטישה

ניתן לתבוע בעלים אשר נטשו את הסוסים ללא טיפול מתאים וגרמו להם סבל או נזק.

יבוא סוסים

1. לפני יבוא יש לקבל הנחיות ודרישות השרותים הוטרינריים.
2. הסוס יעמוד בבדיקה וטרינרית ובדיקות דם בארץ המוצא.
3. בהגיעו לארץ יעמוד בקרנטינה לפי דרישות השרותים הוטרינריים.

הובלהפללי

1. יש לאפשר גישה קלה של האדם אל הסוס בזמן ההובלה.
2. הנהג אחראי על האכלה וטיפול בזמן ההובלה.
3. על הנהג לנסוע בזהירות, לא לעצור בפתאומיות ולקחת סיבובים בזהירות על מנת לא לגרום לאי נוחות, פציעות מיותרות ולחץ לסוס.
4. בנסיעות ארוכות יש לעצור מדי פעם ולבדוק את הסוס, במידה ונוצרה בעיה יש לפתור אותה לפני שממשיכים בנסיעה.
5. סוס הנלחץ בהובלה זקוק להשגחה מיוחדת בזמן הנסיעה ואחריה.
- יש לשקול לאלף ולהרגיל סוס להובלה ולעיתים גם להרגיעו בתרופות.

קרונות ורכבי הובלה

- הרכבים והקרונות צריכים לעמוד בקריטריונים הבאים:
1. העלאה והורדה נוחים.
  2. תחזוקה קבועה והגנה מתנאי מזג אוויר.
  3. לוודא כי אין ברגים בולטים, זוויות חדות וכו'.
  4. מאווררים היטב.
  5. לוודא כי אדי האגוז לא נכנסים לרכב / טריילר.
  6. יש לנקות ולחטא הקרון לפני הובלה כדי למנוע ריקבון הרצפה.
  7. יש לרפד הרצפה בנסורת או חציר לספיגת השתן ולאחיזה טובה לרגלי הסוס.
  8. יש לוודא כי הדלתות רחבות מספיק לסוס.
  9. יש לוודא כי הרכב מספיק חזק לגרירת הקרון + משקל הסוסים.
  10. יש להוביל כל סוס בתא נפרד, אך במידה ומעבירים קבוצה, יש לוודא כי אין לסוסים

- פרסות אחוריות וכי אין יריבויות ביניהם – סוסים יריבים יובלו בנפרד.
11. כאשר מובילים קבוצה והרכב לא מלא, יש להפריד הסוסים ע"י מחיצות כדי לאזן את המשקל ברכב.
12. יש לוודא כי לכל חיה יש מרחב – 4 רגליים על הרצפה. תנועה מלאה של הראש והצוואר. גובה מינימלי מהראש לתקרה – 20 ס"מ.
13. נסיעות העולות על 12 שעות, יש לאפשר לסייחים וסוסים צעירים מרחב לשכב. המרחב המינימלי הנדרש:
- א. סוס בוגר – 2.5×0.7 מטר.
- ב. 6-24 חודשים – 1.2×2 מטר – 0.6×2 מטר
- ג. פוני – 1.8×0.6 מטר
- ד. סייח – 1×1.6 מטר
- ניתן להוסיף 10% כדי להיות בטוחים.
14. יש להפריד בין סוסים מבוגרים לצעירים בנסיעה.
15. סייחים שלא נגמלו ייסעו עם אמם.
16. סוסי הרבעה וסוסים אגרסיביים יובלו בנפרד.

העלאה והורדה

1. אין להאיץ בסוסים בהעלאה והורדה.
2. טבעי שסוס ילחץ בהגעה למקום חדש מכל דבר: ריח, רעש, תנועה פתאומית וכו'. לכן יש לטפל בו בעדינות ושקט, למניעת פציעות מיותרות.

מכלאות זמניות

1. מכלאות זמניות לפני מכירה, תצוגה, ארוע וכו' צריכות להיות בטוחות לסוס.
2. קירות ודלתות ללא זיזים וזוויות חדות ורצפה מרופדת.
3. יש לוודא כי יש תאורה המאפשרת טיפול בסוסים בכל שעות היממה.

אופל, שתיה ומנוחה בזמן הובלה

1. יש להאכיל ולהשקות סוסים כל 6 שעות בזמן הובלה. חיות צעירות זקוקות להאכלה לעיתים יותר תכופות.
2. סייחים המואכלים חלב זקוקים לעצירה כל שעה להאכלה ולמנוחה של 24 שעות אחרי נסיעה של 12 שעות ומעלה.
3. על הנהג לדאוג לרווחת הסוסים בנסיעה.
4. סוסות בהריון מתקדם יובלו רק למרחקים קצרים.
5. סייחים לא יובלו לפני שתבל הטבור החלים לגמרי.